

kialakulhat a könyvtárak nagyságrendje. Ugy véljük, hogy e más tudományok területén már általánosan használt statisztikai módszerek a könyvtárstatisztikai elemzéseknel is beváltak, s érdeklődéssel várjuk a szerzőtől a komplex nagyságrendi index továbbfejlesztését. Ehhez egyetlen javaslattal kívánunk hozzájárulni: érdemesnek tartanánk - ha erre mód lenne - az alapadatokat a könyvtárak alapterületét jelző adatokkal kiegészíteni.

A magyar tudományos és szakkönyvtárak helyzetéről e kiadványból rendkívül fontos információt nyerhet mind a nagyközönség, mind a szakemberek, sőt az egyes főhatóságok is, még akkor is, ha számolunk könyvtárstatisztikai

adatgyűjtésünk - ma még erősen érvényesülő - korlátaival, gyengéivel. Ez utóbbiak csökkenése várható az adatgyűjtés rendszerének - a kiadványban körvonalazott - további korszerűsítésétől.

Szeretnénk remélni, hogy a tudományos és szakkönyvtárak országos statisztikai adatgyűjtését a jövőben is rendszeresen követni fogja az adatok érdemi elemzése, így több éves távlatban valóban módunk lesz a fejlődés trendvonalát megrajzolni.

FREY Tamásné

Országos Népművelési Konferencia 1970. Előkészítő tanulmányok 1-3. Országos Népművelési Tanács. Bp. 1970. Népművelési Propaganda Iroda. 197, 240, 206 l.

Tizenhét hosszabb-rövidebb tanulmányt foglal keretbe a háromkötetes kiadvány. A tanulmányok - egy kivételével - kollektív munka termékei: társadalmi alapon működő munkabizottságok állították össze őket. Egységes elképzelés csak a témakörök meghatározásában érvényesült, abból a célból, hogy a tanulmányok együttesen a népművelés valamennyi kérdését felöleljék. A kiadvány szerkesztői arra törekedtek, hogy a tematikailag összetartozó, logikailag összefüggő tanulmányok lehetőleg azonos kötetbe kerüljenek; ez többé-kevésbé sikerült is.

Az első kötetben közölt öt tanulmány a népművelési munka elvi alapjaival, azokkal az ismeretágakkal foglalkozik, amelyek a munka tartalmát, az általa közvetített tudattartalmakat adják.

"A társadalomtudományok szerepe és helye a népművelésben" c. tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, mi a társadalomtudományi műveltség szerepe a korszerű tudományos világkép és gondolkodás kifejlesztésében. Lényeglátás, objektivitás, egészséges kritikai hang jellemzi. Népművelési területről - a kötet előszavában is tettenérhető módon - enyhe fanyalgással fogadták, számon kérve tőle, hogy a társadalomtudományokkal kapcsolatba hozható népművelési formáknak miért nem adózik egy-két elismerő szóval.

"A műszaki és természettudományok fejlődése és a népművelés" c. tanulmányban a címben ígért kérdéskörnél jóval kevesebb található. Lényegében csak a műszaki ismeretterjesztés - meglehetősen eklektikusan összeszedett - problematikáját tárgyalja. Egyáltalán nem vállalta a legizgalmasabb idevágó kérdés tisztázását, azt nevezetesen, hogy az iskola-rendszerű átképzés-továbbképzés a korszerű felnőttnevelési, népművelési intézmények sajátos feladata lenne.

"A művészet i köz i z l é s és fejlesztésének problémái" c. tanulmányról maguk az összeállítók állapítják meg, hogy a rendelkezésükre álló kulturszociológiai tényanyag kevésnek bizonyult a cimben kitűzött penzum teljesítéséhez. Mindemellett az egyes művészeti területek, intézmények helyzetéről tett, a valóság ismeretére valló kulturpolitikai megállapításai nagyonis figyelemreméltóak. Érdekes, helyenként izgalmas olvasmány ugyanebben a témakörben FÜLEKI József tanulmánya "A hazai i z l é s á l l a p o t o k - r ó l", mely a hazai folyóiratok kritikai, esztétikai jellegű írásainak feldolgozása alapján készült.

A kötet utolsó tanulmánya, "M ű v e l ő d é s é s s z ó r a k o z á s" címmel, a szórakozás fogalmából kiindulva tekinti át a téma szempontjából leginkább érintett művészeti ágakat, irodalmat, zenét, színházat és filmet, majd a szórakozás intézményes lehetőségeit taglalja. Megállapítja, hogy a szórakozás önmagában nem alacsonyabb rendű, mint a művelődés, csak más funkció. Azt is hangsúlyozza, hogy erkölcsstelen dolog aránytalan tulkinálatot teremteni a szórakoztatásban és ugyanakkor szemrehányást tenni az embereknek, hogy elfogadják, amit rájuk zudítanak.

A második kötet lapunk szempontjából a legizgalmasabb, minthogy ebben olvasható a k ö z m ű v e l ő d é s i k ö n y v t á r a k helyzetét és fejlődését tárgyaló tanulmány is. A terjedelmes írás részletes ismertetése helyett mégis inkább csak néhány fontos megállapítására hívjuk fel a figyelmet. A kulturális és tudományos-műszaki forradalom körülményei között a tanulás az egész életet betöltő folyamattá válik: élete folyamán minden nemzedék többször kényszerül arra, hogy műveltsége tartalmát felujítsa, terjedelmét bővítse, színvonalát emelje. Ennek a követelménynek a szolgálatában intézményes segítés formájában a legtöbbet a könyvtár tehet azzal, hogy egyénre és helyzetre szóló információkat, ismereteket közvetít. Éppen ezért a könyvtárt a társadalmi szellemi potenciált fejlesztő, szinten tartó funkciója, továbbá jól kiépíthető szolgáltató rendszere miatt az iskolával azonos súlyú társadalmi művelődési alapintézménynek kívánatos nyilvánítani, s fejlesztését szabályozottan kötelezővé kell tenni. A tanulmány befejező része a soron következő időszak fejlesztési kívánalmait rögzíti.

Különös figyelmet érdemel az "I s k o l a é s n é p m ű v e l é s" című írás, főként az iskola feladatának korszerű értelmezése miatt. Hadd jelezzem, hogy egyes bírálatok éppen azt kérték számon a dolgozat szerzőin, miért a friss informálást írják elő feladatul az iskolának az "értékirányultság" (!) helyett.

A t ö m e g k o m m u n i k á c i ó és a népművelés összefüggését terjedelmes dolgozat elemzi, melyet kiváltképpen gazdag adatanyaga miatt ajánlunk az olvasó figyelmébe. A cimben vállalt feladatot ez sem oldja meg - legfejlebb a vitára érdemes kérdések kijelölését végzi el -, amennyiben nem mélyed el a sajtó, a rádió és a film tömeghatásának a televízió esetében látható, részletes vizsgálatába.

Egy-egy tanulmány tárgyalja a v á r o s és a f a l u népművelési helyzetét, lényegében egyik sem megy tovább a statisztikai jelentésekből ismert tények leltárszerű felsorolásánál. A m ű v e l ő d é s i o t t h o n o k fejlesztéséről egy szemléletében befelé fordult, a művelődési otthonok népművelési jelentőségét abszolutizáló jelentést olvashatunk.

A tanulmányok harmadik kötete valósította meg leginkább a közölt anyag tematikai egységét: ebben a népművelés feltételei kerültek sorra. Önálló tanulmány foglalkozik a következő témákkal: a népművelés i r á n y í t á s a; a népművelés k á d e r h e l y z e t e; kutatás és k é p z é s; a n y a - g i ellátottság. Ezek aktuális gyakorlati használhatóság szempontjából kevesebb dicsőretre tarthatnak igényt, mint majd néhány esztendő múltán történeti dokumentumként.

A kötet első helyen közölt írása főként olyan szempontból érdekes vállalkozás, hogy általa első ízben történik kísérlet a kapitalista és a szocialista országok n é p m ű v e l é s i k o n c e p c i ó j á n a k és helyzetének tárgyilagos egybevetésére, valamint a népművelésnek mint társadalmi életjelenségnek a társadalmi összefolyamatban való elhelyezésére. A vállalkozás megmaradt a kísérlet szintjén.

SZENTE Ferenc